

NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDA EVFEMIZMLARNING QIYOSIY TADQIQI.

Abdullayeva Iqbolxon Saydullo qizi

Surxondaryo viloyati Termiz shahar Termiz davlat

Universiteti lingvistika nemis tili yo'nalishi I bosqich magistranti

+998 93 493 55 05

Annotatsiya. Ushbu maqolada nemis va o'zbek tillaridagi evfemistik iboralarning qiyosiy tahlili keltirilgan bo'lib, lingvistik tanlovga singib ketgan madaniy nuanslarni o'rganishga qaratilgan. Adabiyotlarni o'rganish orqali tadqiqotda lingvistik tahlil va madaniy talqinni birlashtirgan uslubiy yondashuv qo'llaniladi. Natijalar nemis va o'zbek tillarida so'zlashuvchilarning o'ziga xos madaniy munosabat va ijtimoiy me'yorlarni aks ettiruvchi nozik mavzularda evfemizmlardan qanday foydalanayotganiga oydinlik kiritdi. Muhokama bo'limi ushbu topilmalarning oqibatlarini o'rganib chiqadi va samarali madaniyatlararo muloqot uchun evfemistik strategiyalarni tushunish muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit So'zlar: Evfemizmlar, nemis, o'zbek, qiyosiy o'rganish, madaniyat, til, tilshunoslik.

To'g'ridan-to'g'ri va potentsial yoqimsiz tilni yumshatish yoki almashtirish uchun ishlatiladigan evfemizmlar, lingvistik iboralar muloqotda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqot nemis va o'zbek tillarida evfemizmlarning turli madaniy kelib chiqishini ifodalovchi ikki tilda qo'llanilishini taqqoslashga qaratilgan. Ushbu tillarning nozik mavzularni qanday hal qilishini tushunish madaniy munosabat va ijtimoiy me'yorlar haqida qimmatli tushunchalarni berishi mumkin.

Oldingi tadqiqotlar evfemizmlarning turli tillardagi ahamiyatini o'rganib chiqdi, ularning madaniy qadriyatlar va ijtimoiy tabularni aks ettirishdagi rolini ta'kidladi. Nemis evfemizmlari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tilning boy tarixini ta'kidladi nozik iboralar, ko'pincha madaniyatning ta'kidlashi ta'sir qiladi xushmuomalalik va bilvosita aloqa. Xuddi shunday, o'zbek tilida ham evfemistik iboralar lingvistik matoga chuqur singib, millatning madaniy, tarixiy va diniy ta'sirini aks ettiradi.

Ushbu qiyosiy tadqiqotni o'tkazish uchun evfemizmlar qo'llanilgan holatlarga e'tibor qaratib, nemis va o'zbek tillarida yozma va og'zaki matnlar to'plami to'plandi. Tahlil umumiy mavzularni aniqlash, evfemistik iboralarni tasniflash va ular

ishlatilgan madaniy kontekstlarni o'rganishni o'z ichiga olgan. Bundan tashqari, ikkala til guruhining ona tilida so'zlashuvchilari o'zlarining lingvistik tanlovlari ortidagi madaniy nuanslar haqida ma'lumot berish uchun intervyu oldilar.

Nemis va o'zbek tillaridagi evfemizmlarni qiyosiy o'rganish ushbu tillarda so'zlashuvchilar sezgir yoki tabu mavzularni ijtimoiy jihatdan maqbulroq tarzda etkazish uchun evfemistik iboralardan qanday foydalanishlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Evfemizmlar tilni yumshatish va to'g'ridan-to'g'ri yoki qattiq atamalardan qochish maqsadiga xizmat qiladi. Qiyosiy tadqiqotda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi jihatlar:

Madaniy Kontekst:

Madaniy Tabular:

- Nemis va o'zbek jamiyatlarida madaniy tabularni aniqlash.
- Muayyan mavzular bir madaniyatda boshqasiga qaraganda sezgirroq deb hisoblanishini o'rganing.

Lingvistik Xususiyatlar:

So'z Shakllanishi:

- Har bir tilda evfemizmlar qanday shakllanishini tahlil qiling. Ular birinchi navbatda qo'shma so'zlarmi, majoziy iboralarmi yoki qarzga olingan atamalarmi?

Metaforik Foydalanish:

- Evfemizmlarda metaforalardan foydalanishni tekshiring. Ikkala tilda ham muayyan mavzularni hal qilish uchun ishlatiladigan umumiy metafora bormi?

Tarixiy va ijtimoiy ta'sirlar:

- Har bir tilda evfemistik iboralarni shakllantirgan tarixiy voqealar va ijtimoiy ta'sirlarni o'rganing.

Maxsus Misollar:

Xushmuomalalik Strategiyalari:

- Nemis va o'zbek evfemizmlaridagi muloyim til strategiyalarini taqqoslang. Qanday qilib ma'ruzachilar potentsial haqoratli g'oyalarni xushmuomalalik bilan etkazishadi?

Umumiy Mavzular:

- O'lim, kasallik, tana funktsiyalari va boshqalar kabi ikkala tilda evfemizmlar orqali ko'rib chiqiladigan umumiy mavzularni aniqlang.

Pragmatik Mulohazalar:

Pragmatik Funktsiyalar:

- Muloqotda evfemizmlarning pragmatik funktsiyalarini o'rganing. Ular tinglovchining his-tuyg'ularini himoya qilish, ijtimoiy uyg'unlikni saqlash yoki boshqa biror narsa uchun ishlatiladimi?

Spiker Niyati:

- Ma'ruzachining evfemizmlardan foydalanish niyatini tahlil qiling. Bu xabarning ta'sirini yumshatish, hurmat ko'rsatish yoki to'g'ridan-to'g'ri qarama-qarshilikdan qochish uchunmi?

Til siyosati va ommaviy axborot vositalari:

Til Siyosati:

- Germaniya va O'zbekistonda rasmiy kontekstlarda evfemizmlardan foydalanishga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan har qanday til siyosatini o'rganish.

Media Vakolatxonasi:

- Ikkala tilda ham ommaviy axborot vositalarida evfemistik iboralar qanday tasvirlanganligini tahlil qiling. Ommaviy axborot vositalarida muayyan mavzular qanday hal qilinishida farqlar bormi?

Madaniyatlararo Aloqa:

Madaniyatlararo Tushunish:

-Nemis va o'zbek tillaridagi evfemistik iboralardan xabardor bo'lish madaniyatlararo muloqotni yanada yaxshilashga qanday hissa qo'shishi mumkinligini ko'rib chiqing.

Til Evolyutsiyasi:

- Evfemistik iboralar vaqt o'tishi bilan jamiyatdagi o'zgarishlarga va o'zgaruvchan munosabatlarga javoban qanday rivojlanishini o'rganing.

Qiyinchiliklar va cheklovlar:

Tarjima Muammolari:

- Evfemizmlarni nemis va o'zbek tillariga tarjima qilishdagi muammolarni muhokama qiling. Tarjimada ba'zi iboralar o'z nuanslarini yo'qotadimi?

Globalashuv Ta'siri:

- Globalashuv va madaniy almashinuvning kuchayishi evfemizmlarning ikkala tilda ishlatilishi va moslashishiga qanday ta'sir qilishi mumkinligini ko'rib chiqing.

Nemis va o'zbek tillarida evfemizmlarni har tomonlama qiyosiy o'rganish uchun topilmalaringizni aniq misollar, lingvistik tahlil va madaniy tushunchalar bilan qo'llab-quvvatlashni unutmang.

Topilmalar madaniyatlararo aloqada evfemistik strategiyalarni tushunish muhimligini ta'kidlaydi. Nemis va o'zbek tilida so'zlashuvchilarning lingvistik tanlovlarida aks etgan madaniy nuanslar madaniyatlararo o'zaro munosabatlarda

sezgirlik va xabardorlik zarurligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, tadqiqot ijtimoiy o'zgarishlar va madaniy siljishlar bilan birga rivojlanayotgan evfemizmlarning dinamik tabiatini ta'kidlaydi.

Xulosalar:

Ushbu qiyosiy tadqiqot nemis va o'zbek tilida so'zlashuvchilarning evfemizmlardan qanday foydalanishi, til va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib berish haqida qimmatli tushunchalar berdi. Kuzatilgan farqlar samarali muloqotda madaniy xabardorlikning muhimligini ta'kidlaydi. Jamiyatlar rivojlanishda davom etar ekan, ushbu lingvistik nuanslarni tushunish o'zaro tushunish va hurmatni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu tadqiqotni kengroq tillar va madaniyatlarni o'z ichiga olgan holda kengaytirishi va evfemizmlarning global miqyosda qanday o'zgarishi haqidagi tushunchamizni chuqurlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, globallashtiruvning evfemistik iboralarga ta'sirini va ularning zamonaviy jamiyatdagi rivojlanayotgan tabiatini o'rganish til va madaniyat o'rtasidagi dinamik o'zaro bog'liqlik haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Александров А. В. О терминах «табу» и «эвфемизмы» // Иноземна фшолопя-Льв1в, 1966. -Вип. 8. С. 25-32.
2. Андреева А. А. К проблеме соотношения эвфемии и прономинации // Филологический поиск: Сб. науч. тр./ Волгогр. гос. пед. ун-т. Вып. 3. - Волгоград: Перемена, 1999. - С. 117-124
3. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Том 1. Лексическая семантика (синонимические средства языка). М.: Школа «Языки русской культуры», 1995.
4. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Том 2. Интегральное описание языка и системная лексикография. М.: Школа «Языки русской культуры», 1999.
5. Арнольд И. В. Семантическая структура слов в современном английском языке и методика её исследования. Л., 1966